R. van den Broek
ADVIES

EINDRAPPORT

Rentmeesterschap, betrokkenheid en perspectief

Onderzoek naar de toekomstbestendigheid van de kerkgebouwen van de Protestantse Gemeente Lingestreek

Opdrachtgever
Protestantse Gemeente Lingestreek

Status
Definitief

Datum
Juli 2026

Voorwoord

"Van beheerders wordt verlangd dat zij betrouwbaar blijken."
1 Korinthe 4:2

De Protestantse Gemeente Lingestreek is een jonge gemeente met een rijke geschiedenis. De vier kerkgebouwen die eigendom zijn van de gemeente zijn meer dan plaatsen voor de eredienst: zij vertellen het verhaal van generaties, vormen herkenningspunten in de dorpen en hebben een kerkelijke, maatschappelijke en cultuurhistorische betekenis. Juist daarom vragen zij om zorgvuldig beheer in een tijd van teruglopende ledentallen, stijgende lasten en een afnemende beschikbaarheid van vrijwilligers.

De kerkenraad heeft onderzoek laten uitvoeren naar de toekomstbestendigheid van deze gebouwen. Daarbij bleek dat niet alleen de financiële exploitatie bepalend is. Ook vrijwilligers, lokale betrokkenheid, maatschappelijke betekenis en kerkelijk gebruik vormen samen de draagkracht waarop de gebouwen kunnen voortbestaan. Dit rapport biedt een integraal en zorgvuldig onderbouwd afwegingskader voor toekomstige besluitvorming.

Mijn dank gaat uit naar de stuurgroep, het College van Kerkrentmeesters, de kernwerkgroepen en alle vrijwilligers die hun kennis en ervaring hebben gedeeld. Ik hoop dat het rapport bijdraagt aan een gezamenlijk gesprek en aan keuzes die de kerkelijke opdracht van de Protestantse Gemeente Lingestreek ook voor volgende generaties mogelijk maken.

Roelof van den Broek
R. van den Broek Advies
Advies en procesbegeleiding voor kerkelijke gemeenten

Bestuurlijke samenvatting

De Protestantse Gemeente Lingestreek beschikt over vier monumentale kerkgebouwen die ieder een eigen geschiedenis, functie en betekenis hebben binnen hun dorpsgemeenschap. Tegelijkertijd staan kerkelijke gemeenten voor grote uitdagingen, zoals teruglopende ledentallen, vergrijzing, stijgende onderhoudslasten en een toenemende druk op de beschikbaarheid van vrijwilligers. Tegen deze achtergrond heeft de kerkenraad opdracht gegeven onderzoek te doen naar de toekomstbestendigheid van de vier kerkgebouwen die eigendom zijn van de gemeente.

Het onderzoek ondersteunt de kerkenraad bij het maken van toekomstgerichte keuzes over het beheer en gebruik van de kerkgebouwen, met oog voor zowel de kerkelijke opdracht als de maatschappelijke betekenis van deze gebouwen.

Het onderzoek richt zich nadrukkelijk niet alleen op de financiële exploitatie van de gebouwen. Ook de kerkelijke functie, de maatschappelijke betekenis, de inzet van vrijwilligers en de betrokkenheid van de lokale gemeenschap zijn in de beoordeling betrokken. Daarmee biedt dit rapport de kerkenraad een integraal afwegingskader voor toekomstig gebouwenbeleid.

Belangrijkste bevinding

De analyse laat zien dat de vier kerkgebouwen niet als één geheel kunnen worden beoordeeld. Ieder kerkgebouw kent een eigen geschiedenis, gebruiksfunctie, maatschappelijke positie en financiële situatie. Juist deze verschillen vragen om maatwerk binnen een gezamenlijke beleidsvisie.

De exploitatie vormt daarbij een belangrijk uitgangspunt, maar geeft slechts een deel van de werkelijkheid weer. Minstens zo bepalend zijn de inzet van vrijwilligers, de bijdrage van vriendenstichtingen, de beschikbaarheid van subsidies en de betrokkenheid van de dorpsgemeenschap. Deze factoren bepalen gezamenlijk de draagkracht van een kerkgebouw en daarmee het toekomstperspectief.

Centrale conclusie

De toekomst van een kerkgebouw wordt niet uitsluitend bepaald door de exploitatie, maar door de gezamenlijke draagkracht van kerkelijke gemeente, vrijwilligers en samenleving.

Die draagkracht krijgt per kerkgebouw een andere invulling. In de ene kern ligt het accent op financiële betrokkenheid, in een andere op een sterke vrijwilligersorganisatie of een breed maatschappelijk draagvlak. De samenhang tussen deze factoren bepaalt uiteindelijk de vitaliteit en toekomstbestendigheid van ieder kerkgebouw.

Betekenis voor de kerkenraad

Dit rapport schrijft geen toekomstige besluitvorming voor. Het biedt de kerkenraad een zorgvuldig onderbouwd afwegingskader om weloverwogen keuzes te maken over beheer, gebruik en de verdere ontwikkeling van de gebouwenportefeuille.

Hoofdstuk 11, Uitvoering en borging, maakt onderscheid tussen de randvoorwaarden waaraan de gemeente is gebonden en de beleidsruimte waarbinnen de kerkenraad eigen bestuurlijke keuzes kan maken.

Leeswijzer

Het rapport bestaat uit drie samenhangende delen. Deel I beschrijft de aanleiding van het onderzoek, de opdracht, de onderzoeksaanpak en de algemene analyse. Deel II bevat de afzonderlijke analyses van de vier kerkgebouwen. Deel III brengt de bevindingen samen in conclusies, waarbij de uitvoering en borging voor de komende jaren gewaarborgd zijn.

Inhoudsopgave

Voorwoord 2
Bestuurlijke samenvatting 2
Hoofdstuk 1 – Aanleiding 4
Hoofdstuk 2 – Opdracht en afbakening 5
Hoofdstuk 3 – Onderzoeksaanpak 9
Hoofdstuk 4 – Algemene analyse 12
Hoofdstuk 5 – St. Catharinakerk Asch 14
Hoofdstuk 6 – Sint Joriskerk Erichem 17
Hoofdstuk 7 – Agatha Capel Kapel-Avezaath 19
Hoofdstuk 8 – Stefanuskerk Zoelen 21
Hoofdstuk 9 – Draagkracht als fundament voor toekomstbestendige kerkgebouwen 24
Hoofdstuk 10 – Conclusies en aanbevelingen 27
Hoofdstuk 11 – Uitvoering en borging 30

Hoofdstuk 1 – Aanleiding

1.1 Inleiding

De Protestantse Gemeente Lingestreek beschikt over vier monumentale kerkgebouwen die ieder een eigen geschiedenis, functie en betekenis hebben binnen de lokale gemeenschap. De gebouwen zijn niet alleen plaatsen waar de gemeente samenkomt rond Woord en Sacrament, maar vervullen tevens een belangrijke maatschappelijke en cultuurhistorische rol binnen de dorpskernen.

Tegelijkertijd staan kerkelijke gemeenten voor ingrijpende uitdagingen. Teruglopende ledentallen, vergrijzing, een afnemende beschikbaarheid van vrijwilligers en stijgende onderhouds- en energiekosten zetten de instandhouding van monumentale kerkgebouwen onder druk. Deze ontwikkelingen maken het noodzakelijk de toekomstbestendigheid van de kerkgebouwen in samenhang te beoordelen.

1.2 Aanleiding voor het onderzoek

De kerkenraad van de Protestantse Gemeente Lingestreek heeft behoefte aan een samenhangend beeld van de huidige positie van de vier kerkgebouwen en de mogelijkheden om deze ook op langere termijn verantwoord te beheren.

De centrale vraag is niet alleen of de exploitatie van de kerkgebouwen duurzaam in evenwicht kan worden gehouden, maar vooral welke factoren bepalend zijn voor hun toekomstbestendigheid.

Daarbij staan de volgende vragen centraal:

- Hoe ontwikkelt de exploitatie van de afzonderlijke kerkgebouwen zich?
- Welke rol spelen vrijwilligers en maatschappelijke organisaties bij het behoud van de gebouwen?
- Welke kansen zijn aanwezig om de draagkracht van de kerkgebouwen verder te versterken?
- Welke betekenis hebben de kerkgebouwen voor de kerkelijke gemeente en de lokale gemeenschap?

1.3 Doel van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is de kerkenraad te voorzien van een zorgvuldig onderbouwd afwegingskader voor de verdere ontwikkeling van het gebouwenbeleid.

Het onderzoek heeft een adviserend karakter. Het loopt niet vooruit op toekomstige besluitvorming, maar biedt de kerkenraad inzicht in de huidige situatie, de belangrijkste ontwikkelingen en de mogelijkheden om de draagkracht van de kerkgebouwen verder te versterken. Daarmee ondersteunt het rapport de kerkenraad bij het maken van weloverwogen bestuurlijke keuzes.

1.4 Leeswijzer

Na de beschrijving van de opdracht en de onderzoeksaanpak worden de vier kerkgebouwen afzonderlijk geanalyseerd. Vervolgens worden de belangrijkste bevindingen samengebracht in een overkoepelende analyse, conclusies en de uitvoering voor de komende jaren.

De hoofdstukken kunnen afzonderlijk worden gelezen, maar vormen gezamenlijk één integraal afwegingskader voor de verdere ontwikkeling van het gebouwenbeleid.

Hoofdstuk 2 – Opdracht en afbakening

2.1 Opdrachtformulering

De kerkenraad van de Protestantse Gemeente Lingestreek heeft aan R. van den Broek Advies opdracht verstrekt om onderzoek te doen naar de vier kerkgebouwen die eigendom zijn van de gemeente. Aanleiding voor het onderzoek vormden de toenemende exploitatielasten van de

kerkgebouwen en de wens van de kerkenraad om inzicht te krijgen in de factoren die bepalend zijn voor een toekomstbestendig gebouwenbeleid.

De kerkenraad heeft daarbij nadrukkelijk gekozen voor een onderzoekende en verkennende benadering. De opdracht was niet gericht op het adviseren over het behouden of afstoten van kerkgebouwen, maar op het verkrijgen van een zorgvuldig onderbouwd inzicht in de huidige situatie en de mogelijkheden om de exploitatie en toekomstbestendigheid van de gebouwen te versterken.

Het onderzoek onderscheidt zich door de brede benadering van de onderzoeksvraag. Niet alleen de financiële exploitatie is onderzocht, maar ook de kerkelijke functie, de maatschappelijke betekenis, de inzet van vrijwilligers en de betrokkenheid van de lokale gemeenschap. Daarmee ontstaat een integraal beeld van de toekomstbestendigheid van de vier kerkgebouwen en een solide basis voor toekomstige beleids- en besluitvorming.

2.2 Doel van het onderzoek

Het onderzoek heeft tot doel de kerkenraad een integraal beeld te geven van de huidige positie van de vier kerkgebouwen en de mogelijkheden om deze duurzaam te beheren.

Daarbij zijn de volgende doelstellingen gehanteerd:

Financiële analyse

- inzicht verkrijgen in de exploitatie van de afzonderlijke kerkgebouwen;
- de belangrijkste kostenfactoren per gebouw in beeld brengen;
- mogelijkheden onderzoeken om inkomsten te vergroten of kosten te beperken.

Kerkelijke en maatschappelijke functie

- de maatschappelijke betekenis van de kerkgebouwen beschrijven;
- kansen signaleren voor een intensiever en breder gebruik van de gebouwen.

Organisatie en draagkracht

- inzicht geven in de bijdrage van vrijwilligers, lokale initiatieven en vriendenstichtingen.

Toekomstperspectief

- aanbevelingen formuleren voor een toekomstgericht gebouwenbeleid.

Door deze doelstellingen in onderlinge samenhang te beoordelen ontstaat een integraal beeld waarin financiële, organisatorische, kerkelijke en maatschappelijke aspecten gezamenlijk worden gewogen.

2.3 Afbakening van het onderzoek

Het onderzoek heeft uitsluitend betrekking op de kerkgebouwen die eigendom zijn van de Protestantse Gemeente Lingestreek:

- St. Catharinakerk te Asch;
- St. Joriskerk te Erichem;
- Agatha Capel te Kapel-Avezaath;
- Stefanuskerk te Zoelen.

De kerkgebouwen in Buren en Kerk-Avezaath zijn buiten de inhoudelijke analyse gelaten, omdat deze worden gehuurd van de Stichting Oude Gelderse Kerken. De exploitatie en het onderhoud van deze gebouwen vallen daardoor buiten de directe verantwoordelijkheid van de Protestantse Gemeente Lingestreek.

De kerkgebouwen hebben monumentale orgels, sommige zijn recent onderhouden of gerenoveerd. Het is niet duidelijk wat de technische staat van de orgels is en daardoor is er geen zicht op toekomstige onderhoudskosten of restauraties. De jaarlijkse kosten van de orgels zijn meegenomen in de exploitatie, de toekomstige kosten vallen buiten dit onderzoek. Hiervoor is externe expertise nodig om hier een beeld van te vormen.

Het onderzoek richt zich op de huidige situatie en de toekomstige ontwikkelmogelijkheden van de vier kerkgebouwen. Het rapport bevat geen besluit over het behoud of de afstoting van kerkgebouwen en loopt niet vooruit op toekomstige beleidskeuzes van de kerkenraad. Het biedt uitsluitend de informatie en afwegingen die nodig zijn om dergelijke besluiten op een later moment zorgvuldig en goed onderbouwd te kunnen nemen.

2.4 Onderzoeksvragen

Om invulling te geven aan de opdracht is één centrale onderzoeksvraag geformuleerd, uitgewerkt in een aantal samenhangende deelvragen.

Hoofdvraag

Op welke wijze kan de Protestantse Gemeente Lingestreek de draagkracht en toekomstbestendigheid van haar vier kerkgebouwen versterken, zonder vooruit te lopen op keuzes over behoud of afstoting?

Deze hoofdvraag is uitgewerkt in de volgende deelvragen.

Exploitatie

- Welke kosten drukken op de afzonderlijke kerkgebouwen?
- Welke ontwikkelingen zijn zichtbaar in de exploitatie?
- Welke kosten zijn beïnvloedbaar en welke niet?

Gebruik

- Hoe worden de kerkgebouwen momenteel gebruikt?
- Welke nevenactiviteiten vinden plaats?
- Welke mogelijkheden bestaan voor een bredere maatschappelijke benutting?

Maatschappelijke betrokkenheid

- Welke rol spelen vrijwilligers binnen de verschillende kernen?
- Welke initiatieven zijn reeds ontwikkeld?
- Welke betekenis hebben vriendenstichtingen en vergelijkbare organisaties?

Ontwikkelperspectief

- Welke kansen bestaan per kerkgebouw om de exploitatie te versterken?
- Welke beperkingen zijn daarbij aanwezig?
- Welke ontwikkelrichting sluit het beste aan bij de identiteit van de betreffende kern?

Door deze vragen zowel afzonderlijk als in onderlinge samenhang te beantwoorden ontstaat een integraal beeld van de huidige situatie en de ontwikkelmogelijkheden van de vier kerkgebouwen.

2.5 Uitgangspunten

Bij de uitvoering van het onderzoek zijn vier uitgangspunten gehanteerd die gedurende het gehele onderzoek richtinggevend zijn geweest.

Geen onderzoek naar sluiting van kerkgebouwen

Het onderzoek is niet uitgevoerd met als doel te adviseren over het sluiten of afstoten van kerkgebouwen. Eventuele keuzes hierover behoren tot de verantwoordelijkheid van de kerkenraad en vallen buiten de opdracht.

Maatwerk per kerkgebouw

Hoewel de vier kerkgebouwen onderdeel uitmaken van één Protestantse Gemeente, is ieder gebouw beoordeeld vanuit de eigen geschiedenis, functie, lokale context en ontwikkelmogelijkheden.

Integrale benadering

Exploitatiecijfers vormen een belangrijk onderdeel van het onderzoek, maar zijn niet als enig beoordelingscriterium gehanteerd. Ook de kerkelijke functie, maatschappelijke betekenis, monumentale waarde, inzet van vrijwilligers en lokale betrokkenheid zijn in de beoordeling betrokken.

Toekomstgericht

Het onderzoek richt zich niet alleen op de huidige situatie, maar vooral op de mogelijkheden om de kerkgebouwen ook op langere termijn verantwoord te beheren en te gebruiken.

2.6 Resultaat van de opdracht

Met dit rapport beschikt de kerkenraad over een samenhangend beeld van de huidige positie van de vier kerkgebouwen en van de belangrijkste factoren die bepalend zijn voor hun toekomstbestendigheid.

Het rapport is nadrukkelijk geen beleidsplan en bevat geen besluitvorming over het behoud of de afstoting van kerkgebouwen. Het biedt een zorgvuldig onderbouwd afwegingskader dat de kerkenraad ondersteunt bij het ontwikkelen van toekomstbestendig gebouwenbeleid.

De bevindingen en aanbevelingen kunnen worden gebruikt als basis voor een meerjarig uitvoeringsprogramma, waarin de voorgestelde Ontwikkelperspectieven stapsgewijs worden uitgewerkt, gevolgd en – waar nodig – bijgesteld.

Hoofdstuk 3 – Onderzoeksaanpak

3.1 Inleiding

Het onderzoek is uitgevoerd in de periode **maart 2025 tot en met juli 2026** en had een verkennend en analyserend karakter. Het doel was niet om een beleidsvisie op te stellen of vooruit te lopen op bestuurlijke besluitvorming, maar om de kerkenraad een zorgvuldig en objectief beeld te geven van de huidige positie van de vier kerkgebouwen en de factoren die bepalend zijn voor hun toekomstbestendigheid.

De relatief lange onderzoeksperiode maakte het mogelijk om niet alleen beschikbare documenten, exploitatiegegevens en onderhoudsinformatie te analyseren, maar ook ontwikkelingen in de tijd te volgen en bevindingen te toetsen in gesprekken met vertegenwoordigers uit de verschillende kernen. Hierdoor is een breed en evenwichtig beeld ontstaan van de kansen, aandachtspunten en ontwikkelmogelijkheden van de vier kerkgebouwen.

Vanaf het begin is gekozen voor een **integrale onderzoeksaanpak**. De financiële exploitatie vormde daarbij een belangrijk uitgangspunt, maar niet het enige beoordelingscriterium. Ook de kerkelijke functie, de maatschappelijke betekenis, de monumentale waarde, de inzet van vrijwilligers en de lokale betrokkenheid zijn nadrukkelijk in de beoordeling betrokken. Door deze aspecten in onderlinge samenhang te beschouwen ontstaat een afgewogen beeld van de huidige situatie én van de mogelijkheden om de toekomstbestendigheid van de kerkgebouwen te versterken.

3.2 Onderzoeksaanpak

Om een zo volledig en betrouwbaar mogelijk beeld van de vier kerkgebouwen te verkrijgen, is gebruikgemaakt van verschillende informatiebronnen. Door financiële gegevens, documentonderzoek en praktijkinformatie met elkaar te combineren, konden de bevindingen vanuit meerdere invalshoeken worden beoordeeld.

Allereerst zijn de beschikbare financiële gegevens en exploitatieoverzichten geanalyseerd. Per kerkgebouw is daarbij gekeken naar de belangrijkste kostenposten, de opbouw van de exploitatie en de factoren die de financiële resultaten beïnvloeden.

Daarnaast zijn gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers uit de verschillende kernen. Deze gesprekken hadden niet alleen betrekking op de kerkgebouwen zelf, maar ook op het gebruik ervan, de inzet van vrijwilligers, bestaande initiatieven, de maatschappelijke betrokkenheid en de verwachtingen ten aanzien van de toekomstige ontwikkeling van de gebouwen.

Vervolgens zijn relevante documenten bestudeerd, waaronder onderhoudsgegevens, meerjarenonderhoudsplannen, exploitatieoverzichten, beleidsdocumenten en informatie over verhuur, medegebruik en overige activiteiten.

Door deze informatiebronnen in onderlinge samenhang te analyseren zijn de financiële gegevens getoetst aan de praktijk en konden bevindingen uit gesprekken worden onderbouwd met beschikbare documentatie. Hierdoor is een zorgvuldig en evenwichtig beeld ontstaan van de huidige situatie en de ontwikkelmogelijkheden van de vier kerkgebouwen.

3.3 Beoordelingskader

Bij de beoordeling van de vier kerkgebouwen is voor ieder gebouw dezelfde beoordelingssystematiek toegepast. Daardoor zijn de analyses onderling goed vergelijkbaar, terwijl tegelijkertijd recht wordt gedaan aan de eigen geschiedenis, functie en lokale context van ieder kerkgebouw.

Het beoordelingskader is gebaseerd op drie samenhangende pijlers:

Financiële duurzaamheid

De financiële beoordeling richt zich op de exploitatie, de kostenstructuur, de onderhoudsopgave en de mogelijkheden om inkomsten te vergroten of kosten te beperken. Daarbij is nadrukkelijk gekeken naar de financiële ontwikkeling op langere termijn en niet uitsluitend naar de resultaten van afzonderlijke jaren.

Kerkelijke en maatschappelijke betekenis

Naast de financiële positie is beoordeeld welke betekenis ieder kerkgebouw heeft voor de kerkelijke gemeente en de lokale gemeenschap. Daarbij zijn onder meer de kerkelijke functie, de maatschappelijke rol, de mogelijkheden voor verhuur en medegebruik en de monumentale waarde betrokken.

Organisatorische draagkracht en toekomstperspectief

Tot slot is gekeken naar de factoren die bepalend zijn voor de toekomstbestendigheid van ieder kerkgebouw. Daarbij spelen onder andere de inzet van vrijwilligers, de bijdrage van vriendenstichtingen en lokale initiatieven, de beschikbaarheid van aanvullende inkomstenbronnen en de ontwikkelmogelijkheden van het gebouw een belangrijke rol.

De verschillende beoordelingsaspecten zijn niet afzonderlijk gewogen, maar steeds in onderlinge samenhang beschouwd. Juist de combinatie van financiële, maatschappelijke en organisatorische factoren bepaalt de toekomstbestendigheid van een kerkgebouw en vormt daarmee de basis voor de analyses en conclusies in dit rapport.

3.4 Geen rangorde

Tijdens het onderzoek is bewust afgezien van het aanbrengen van een rangorde tussen de vier kerkgebouwen. Een dergelijke vergelijking zou onvoldoende recht doen aan de onderlinge verschillen in omvang, functie, gebruik, monumentale waarde en maatschappelijke betekenis. Ieder kerkgebouw vervult immers een eigen rol binnen de Protestantse Gemeente Lingestreek en binnen de dorpsgemeenschap waarin het is gevestigd.

Ook de financiële uitgangspositie, de onderhoudsopgave, de inzet van vrijwilligers en de mogelijkheden voor medegebruik verschillen per kerkgebouw. Hierdoor zou een onderlinge rangschikking een onvolledig en mogelijk misleidend beeld geven.

Daarom richt het onderzoek zich niet op de vraag welk kerkgebouw het beste of het slechtste presteert, maar op de vraag welke ontwikkelmogelijkheden het beste aansluiten bij de specifieke situatie van ieder afzonderlijk kerkgebouw. Deze benadering sluit aan bij het uitgangspunt dat toekomstbestendig gebouwenbeleid vraagt om maatwerk binnen een gezamenlijke beleidsvisie.

3.5 Samenwerking met de kernwerkgroepen

Een belangrijke bijdrage aan het onderzoek is geleverd door de vertegenwoordigers van de verschillende kerkelijke kernen. Hun kennis van de lokale situatie vormde een waardevolle aanvulling op de financiële analyses en het documentonderzoek.

Tijdens de gesprekken is informatie verzameld over het gebruik van de kerkgebouwen, de inzet van vrijwilligers, lokale initiatieven, maatschappelijke activiteiten en de kansen en knelpunten die binnen de afzonderlijke kernen worden ervaren. Hierdoor ontstond niet alleen inzicht in de feitelijke situatie, maar ook in de achtergronden en ontwikkelingen die van invloed zijn op de toekomstbestendigheid van de kerkgebouwen.

De inbreng van de kernwerkgroepen heeft ertoe bijgedragen dat de analyses niet uitsluitend zijn gebaseerd op financiële gegevens en documentatie, maar tevens zijn getoetst aan de dagelijkse praktijk binnen de verschillende dorpsgemeenschappen. Daarmee is de betrouwbaarheid en herkenbaarheid van de onderzoeksbevindingen vergroot.

De samenwerking met de kernwerkgroepen heeft bovendien bijgedragen aan een zorgvuldig en breed gedragen beeld van de huidige situatie. Daarmee sluit de onderzoeksaanpak aan bij het uitgangspunt dat toekomstbestendig gebouwenbeleid niet alleen wordt bepaald door cijfers, maar ook door de kennis, betrokkenheid en ervaring van de mensen die zich lokaal voor de kerkgebouwen inzetten.

3.6 Grenzen van het onderzoek

Hoewel dit onderzoek een zorgvuldig en breed onderbouwd beeld geeft van de huidige situatie, vormt het een momentopname. Toekomstige ontwikkelingen, zoals wijzigingen in energieprijzen, subsidieregelingen, onderhoudsbehoeften, wet- en regelgeving en de beschikbaarheid van vrijwilligers, kunnen van invloed zijn op de exploitatie en het toekomstperspectief van de kerkgebouwen.

Het rapport biedt daarom een afwegingskader op basis van de situatie ten tijde van het onderzoek. Bij wezenlijke veranderingen verdient het aanbeveling de analyses en conclusies te actualiseren.

3.7 Naar een integrale beoordeling

De onderzoeksbevindingen zijn niet afzonderlijk beoordeeld, maar in onderlinge samenhang geanalyseerd. Financiële gegevens, documentonderzoek en de gesprekken met de kernwerkgroepen vormen gezamenlijk de basis voor de beoordeling van ieder kerkgebouw.

Deze integrale benadering doet recht aan de verschillen tussen de kerkgebouwen en maakt maatwerk mogelijk binnen één gezamenlijke beleidsvisie.

De uitkomsten vormen de basis voor de analyses in de volgende hoofdstukken en leiden uiteindelijk tot de conclusies en de uitvoering voor de kerkenraad.

Hoofdstuk 4 – Algemene analyse

4.1 Inleiding

De Protestantse Gemeente Lingestreek beschikt over vier monumentale kerkgebouwen die onderling sterk verschillen in omvang, gebruik, onderhoudslasten en maatschappelijke betekenis. Deze verschillen maken duidelijk dat een uniforme benadering van de gebouwen niet passend is.

Daarom is in dit onderzoek niet gezocht naar één oplossing voor alle kerkgebouwen, maar naar de factoren die bepalend zijn voor de toekomstbestendigheid van ieder afzonderlijk gebouw.

Dit hoofdstuk brengt de belangrijkste onderzoeksbevindingen samen en vormt de brug naar de gebouwspecifieke analyses in de volgende hoofdstukken.

4.2 De gebouwenportefeuille na de fusie

Met de vorming van de Protestantse Gemeente Lingestreek zijn zes kerkgebouwen onderdeel geworden van één kerkelijke gemeente.

Vier kerkgebouwen zijn eigendom van de gemeente:

- St. Catharinakerk – Asch;
- St. Joriskerk – Erichem;
- Agatha Capel – Kapel-Avezaath;
- Stefanuskerk – Zoelen.

Daarnaast maakt de gemeente gebruik van de kerkgebouwen in Buren en Kerk-Avezaath, die worden gehuurd van de Stichting Oude Gelderse Kerken.

Deze gebouwenportefeuille is historisch gegroeid. Iedere voormalige gemeente bracht haar eigen kerkgebouw mee in de nieuwe Protestantse Gemeente Lingestreek. De huidige situatie is daarmee niet het resultaat van een bewuste vastgoedstrategie, maar van het samengaan van bestaande geloofsgemeenschappen.

Juist daarom verschillen de kerkgebouwen sterk in omvang, functie, gebruik en maatschappelijke betekenis. Deze verschillen vormen het uitgangspunt voor de analyses in dit rapport.

4.3 Ontwikkelingen die het gebouwenbeleid beïnvloeden

Het onderzoek laat zien dat verschillende ontwikkelingen van invloed zijn op het toekomstige gebouwenbeleid.

Het aantal gemeenteleden neemt geleidelijk af en de gemiddelde leeftijd stijgt. Hierdoor staan zowel de inkomsten uit vrijwillige bijdragen als de beschikbaarheid van vrijwilligers onder druk. Het is niet meer mogelijk om in iedere kerk wekelijks een eredienst te houden. Voor 2027 is besloten om nog maar in één kerkgebouw per zondag de eredienst te vieren, uitgezonderd rond op Kerstmis, Pasen en Eeuwigheidszondag.

Tegelijkertijd nemen de kosten voor onderhoud, verzekeringen en energie toe. Vooral monumentale kerkgebouwen vragen om blijvende investeringen om hun bouwkundige kwaliteit en monumentale waarde in stand te houden. Verduurzaming is vrijwel niet mogelijk of vraagt een forse investering. Door de status Rijksmonument ben je beperkt in mogelijkheden om te verduurzamen.

Door de energiecrisis zijn de kosten van verwarmen stevig opgelopen, vanuit een aantal kernen is al geopperd op zomer en winter kerken te gebruiken. De energie vriendelijke kerken voornamelijk gebruiken in de winterperiode en de andere kerken in de zomer periode.

Ook de maatschappelijke rol van kerkgebouwen verandert. Naast de erediensten worden zij steeds vaker gebruikt voor concerten, lezingen, exposities, ontmoetingen en andere activiteiten die bijdragen aan de leefbaarheid van de dorpen. Hierdoor ontstaan kansen voor een breder gebruik van de gebouwen.

Deze ontwikkelingen onderstrepen het belang van een gebouwenbeleid waarin kerkelijke functie, maatschappelijke betekenis en financiële haalbaarheid in samenhang worden afgewogen.

4.4 Wat valt op?

Hoewel de vier kerkgebouwen sterk van elkaar verschillen, zijn tijdens het onderzoek enkele duidelijke gezamenlijke lijnen zichtbaar geworden.

Grote verschillen vragen om maatwerk

De kerkgebouwen verschillen aanzienlijk in omvang, exploitatie, beschikbaarheid van vrijwilligers, maatschappelijke betrokkenheid en mogelijkheden om aanvullende inkomsten te verwerven. Juist daarom vraagt ieder kerkgebouw om een eigen ontwikkelstrategie.

Vrijwilligers maken het verschil

De analyse laat zien dat de inzet van vrijwilligers een grotere invloed heeft op de toekomstbestendigheid van de kerkgebouwen dan de exploitatie alleen.

Vrijwilligers onderhouden de gebouwen, organiseren activiteiten, ondersteunen de erediensten en zetten zich in voor fondsenwerving. Hun inzet vergroot niet alleen de financiële draagkracht, maar ook de vitaliteit van de kerkelijke en maatschappelijke activiteiten.

Sterke lokale betrokkenheid

In alle kernen is sprake van een grote lokale betrokkenheid, al krijgt die per dorp een eigen invulling. In Erichem blijkt dit uit de jaarlijkse Trekkertrek, in Zoelen uit de langdurige inzet van de vriendenstichting en de rommelmarkt, in Kapel-Avezaath uit de organisatie van evenementen en in Asch uit de bereidheid van inwoners om financieel bij te dragen aan het behoud van het kerkgebouw.

Ondanks deze verschillen laten alle voorbeelden zien dat de kerkgebouwen worden gedragen door meer dan alleen de kerkelijke gemeente.

4.5 Van gebouwen naar gemeenschappen

Misschien wel de belangrijkste uitkomst van het onderzoek is dat de toekomst van de kerkgebouwen niet uitsluitend door de gebouwen zelf wordt bepaald.

Tijdens de gesprekken met de verschillende kernen werd steeds duidelijker dat achter ieder kerkgebouw een gemeenschap van mensen staat die zich verantwoordelijk voelt voor het behoud ervan. Die betrokkenheid is niet zichtbaar in een exploitatieoverzicht, maar blijkt wel van doorslaggevend belang voor de toekomstbestendigheid van de gebouwen.

Gaandeweg verschoof daardoor ook de onderzoeksvraag. Waar het onderzoek begon met de vraag hoe de exploitatie van de kerkgebouwen kan worden versterkt, werd steeds duidelijker dat de werkelijke opgave breder is:

Hoe kan de Protestantse Gemeente Lingestreek de betrokkenheid van mensen duurzaam verbinden aan het behoud en het gebruik van haar kerkgebouwen?

Die vraag raakt de kern van goed rentmeesterschap en vormt daarmee de rode draad van dit rapport.

4.6 Brug naar de gebouwanalyses

In de volgende hoofdstukken worden de vier kerkgebouwen afzonderlijk geanalyseerd. Per kerkgebouw wordt ingegaan op de huidige situatie, de sterke punten, de aandachtspunten en de ontwikkelmogelijkheden.

De analyses zijn gericht op het begrijpen van de eigen positie van ieder kerkgebouw binnen de Protestantse Gemeente Lingestreek. Juist door recht te doen aan de verschillen ontstaat een evenwichtig beeld van de gebouwenportefeuille als geheel.

In de analyse van de kerkgebouwen is één van de pijlers het Meer Jaren Onderhoud Plan. Dit wordt afgekort tot MJOP, deze afkorting komt regelmatig terug bij “ Het Kerkpaspoort” wat voor ieder kerkgebouw gemaakt is.

Voor ieder kerkgebouw is een exploitatieoverzicht opgesteld, waarbij rekening gehouden is met het MJOP. Dit onderhoudsplan wordt gebruikt om subsidie aan te vragen bij de Rijksdienst Cultureel Erfgoed, het plan kijkt 6 jaar vooruit. De gemiddelde onderhoudskosten worden meegenomen in het exploitatieoverzicht. Omdat de gemeente pas enkele jaren geleden samengegaan is, zijn er weinig historische gegevens. De gegevens die in het exploitatie overzicht vermeld zijn, betreffen alleen het jaar 2025.

Deze analyses vormen de basis voor de conclusies en de uitvoering in het tweede deel van dit rapport.

Hoofdstuk 5 – St. Catharinakerk Asch

5.1 Kerk en kern

De St. Catharinakerk neemt een markante plaats in binnen de dorpskern van Asch. Het kerkgebouw is niet alleen de plaats waar erediensten worden gehouden, maar vormt ook een belangrijk onderdeel van de identiteit van het dorp.

De betrokkenheid van inwoners is groot, maar de beschikbare vrijwilligerscapaciteit is beperkt. Juist die combinatie bepaalt het ontwikkelperspectief van de St. Catharinakerk.

5.2 Kerkpaspoort

Onderdeel	Gegevens
Kerkgebouw	St. Catharinakerk
Plaats	Asch
Monument	Rijksmonument

Onderdeel	Gegevens
Eigendom	Protestantse Gemeente Lingestreek
Hoofdfunctie	Erediensten
Medegebruik	Incidentele activiteiten
MJOP	Aanwezig

5.3 Exploitatie 2025

De exploitatie van de St. Catharinakerk laat over 2025 een beperkt negatief resultaat zien. De inkomsten bestaan voornamelijk uit verhuur en de RCE SIM-subsidie. De grootste lasten worden gevormd door energie, verzekeringen en de jaarlijkse dotatie voor toekomstig onderhoud.

Exploitatieoverzicht 2025

Baten	Bedrag	Lasten	Bedrag
Verhuur	€ 1.940	Energie en water	€ 2.475
RCE SIM-subsidie	€ 3.804	Verzekeringen	€ 2.258
Giften	€ –	Onderhoud	€ 645
		Dotatie onderhoud	€ 2.535
		Overige lasten	€ –
Totaal	**€ 5.744**	**Totaal**	**€ 7.913**

Exploitatieresultaat 2025: – € 2.169

Beoordeling

De exploitatie sluit structureel met een beperkt tekort. De belangrijkste ontwikkelkans ligt in het vergroten van de structurele financiële betrokkenheid van inwoners, onder meer via de voorgenomen oprichting van een vriendenstichting.

5.4 Analyse

Vrijwilligers

De beschikbare vrijwilligerscapaciteit is beperkt. Dezelfde groep inwoners is vaak ook actief binnen andere maatschappelijke organisaties in het dorp, waardoor uitbreiding van activiteiten niet vanzelfsprekend is.

Maatschappelijke betrokkenheid

De betrokkenheid bij het kerkgebouw is groot. Er bestaat een duidelijke bereidheid om financieel bij te dragen aan het behoud van de kerk, ook wanneer inwoners niet actief zijn als vrijwilliger.

Conclusie

De analyse laat zien dat de kracht van de St. Catharinakerk vooral ligt in de maatschappelijke betrokkenheid van inwoners. De beperkte vrijwilligerscapaciteit vormt daarbij de belangrijkste beperkende factor voor de verdere ontwikkeling van het kerkgebouw.

5.5 Ontwikkelperspectief

De voorgenomen oprichting van een Stichting Vrienden van de St. Catharinakerk sluit goed aan bij de lokale situatie. Hiermee kan de bestaande betrokkenheid worden omgezet in een structurele bijdrage aan het behoud van het kerkgebouw.

Dit ontwikkelperspectief versterkt de financiële basis, zonder extra druk te leggen op de beperkte vrijwilligerscapaciteit. Er bestaat al jaren een **Stichting Katrientje Asch**, deze stichting is al enige tijd slapende. In de kern zijn nu gesprekken gaande om deze stichting nieuw leven in te blazen, zodat er geen nieuwe stichting opgericht hoeft te worden.

5.6 Advies

1. **Richt een Stichting Vrienden van de St. Catharinakerk op en ondersteun de verdere ontwikkeling daarvan.**
2. **Ontwikkel een structurele aanpak voor fondsenwerving en donateurschap.**
3. **Stem nieuwe activiteiten af op de beschikbare vrijwilligerscapaciteit.**
4. **Monitor jaarlijks de exploitatie en evalueer de effecten van de vriendenstichting.**

5.7 Kernbevinding

Sterke punten	Aandachtspunten
Grote maatschappelijke betrokkenheid	Beperkte vrijwilligerscapaciteit
Monumentale en cultuurhistorische waarde	Structureel negatief exploitatieresultaat
Bereidheid tot financiële ondersteuning	Beperkte mogelijkheden voor uitbreiding van activiteiten
Kerkelijke en maatschappelijke functie	Langjarige onderhoudsopgave

Ontwikkelperspectief

De toekomst van de St. Catharinakerk ligt niet in het organiseren van meer activiteiten, maar in het duurzaam versterken van de maatschappelijke en financiële betrokkenheid bij het kerkgebouw. Heractivering van Stichting Katrientje, of – indien nodig – de oprichting van een Stichting Vrienden van de St. Catharinakerk, biedt daarvoor een passend en duurzaam perspectief.

Hoofdstuk 6 – Sint Joriskerk Erichem

6.1 Kerk en kern

De St. Joriskerk neemt een centrale plaats in binnen de dorpskern van Erichem. Het kerkgebouw vervult naast de erediensten een belangrijke maatschappelijke functie en is nauw verbonden met de identiteit van het dorp.

De kracht van de St. Joriskerk ligt in de brede betrokkenheid van de dorpsgemeenschap. Die betrokkenheid komt niet alleen tot uiting in de inzet van vrijwilligers, maar ook in de bereidheid van inwoners en lokale organisaties om bij te dragen aan het behoud van het kerkgebouw.

6.2 Kerkpaspoort

Onderdeel	Gegevens
Kerkgebouw	St. Joriskerk
Plaats	Erichem
Monument	Rijksmonument
Eigendom	Protestantse Gemeente Lingestreek
Hoofdfunctie	Erediensten
Medegebruik	Kerkelijke en maatschappelijke activiteiten
MJOP	Aanwezig

6.3 Exploitatie 2025

De exploitatie van de St. Joriskerk sluit over 2025 af met een uitzonderlijk positief resultaat. Dit is vooral te danken aan de hoge opbrengst uit giften, die grotendeels voortkomt uit de jaarlijkse bijdrage van Stichting Trekkertrek Erichem.

Exploitatieoverzicht 2025

Baten	Bedrag	Lasten	Bedrag
Verhuur	€ 9.084	Energie en water	€ 4.551
RCE SIM-subsidie	€ 4.719	Verzekeringen	€ 2.831
Giften*	€ 25.280	Onderhoud	€ 1.205
		Dotatie onderhoud	€ 5.700
		Overige lasten	€ 70
Totaal	**€ 39.083**	**Totaal**	**€ 14.357**

Exploitatieresultaat 2025: € 24.726

* De post giften bestaat grotendeels uit de bijdrage van Stichting Trekkertrek Erichem.

Beoordeling

Het positieve resultaat is in belangrijke mate afhankelijk van de jaarlijkse bijdrage van Stichting Trekkertrek Erichem. De financiële kracht van de St. Joriskerk ligt daarmee niet alleen in de exploitatie, maar vooral in het

brede maatschappelijke draagvlak dat deze bijdrage mogelijk maakt. Structurele borging van deze betrokkenheid is daarom belangrijker dan het positieve resultaat van één afzonderlijk jaar.

6.4 Analyse

Vrijwilligers

De St. Joriskerk beschikt over een betrokken groep vrijwilligers die zich inzet voor het beheer en het gebruik van het kerkgebouw. De organisatie functioneert goed, maar blijft – zoals in veel kerkelijke gemeenten – afhankelijk van een beperkte groep actieve inwoners.

Maatschappelijke betrokkenheid

De grootste kracht van de St. Joriskerk ligt in de brede maatschappelijke betrokkenheid binnen Erichem. De jaarlijkse bijdrage van Stichting Trekkertrek Erichem laat zien dat het kerkgebouw niet alleen door de kerkelijke gemeente, maar door de gehele dorpsgemeenschap wordt gedragen. Deze betrokkenheid heeft niet alleen financiële waarde, maar versterkt ook de maatschappelijke positie van het kerkgebouw.

Daarnaast worden er draaiavonden georganiseerd in het Dorpshuis ten baten van het kerkgebouw.

Conclusie

De analyse laat zien dat de St. Joriskerk beschikt over een uitzonderlijk sterk maatschappelijk draagvlak. De belangrijkste uitdaging is niet het vergroten van die betrokkenheid, maar het duurzaam borgen ervan voor de langere termijn.

6.5 Ontwikkelperspectief

De grootste ontwikkelkans voor de St. Joriskerk ligt niet in uitbreiding van activiteiten, maar in het duurzaam borgen van de bestaande maatschappelijke betrokkenheid.

De voorgenomen oprichting van een Stichting Vrienden van de St. Joriskerk kan daaraan bijdragen door de financiële basis te verbreden en de continuïteit van fondsenwerving en onderhoudsondersteuning te versterken.

6.6 Advies

1. **Ondersteun de oprichting van een Stichting Vrienden van de St. Joriskerk.**
2. **Borg de samenwerking met Stichting Trekkertrek Erichem.**
3. **Intensiveren samenwerking met het Dorpshuis**
4. **Ontwikkel een meerjarige strategie voor fondsenwerving.**
5. **Investeer in opvolging en ondersteuning van vrijwilligers.**

6.7 Kernbevinding

Sterke punten	Aandachtspunten
Grote maatschappelijke betrokkenheid	Afhankelijkheid van blijvend maatschappelijk draagvlak
Positieve exploitatie	Continuïteit van vrijwilligers
Sterke verbinding met het dorp	Borging van structurele fondsenwerving

Ontwikkelperspectief

De kracht van de St. Joriskerk ligt in het uitzonderlijk sterke maatschappelijke draagvlak binnen Erichem. De opgave voor de komende jaren is deze betrokkenheid duurzaam te borgen, zodat zij ook op langere termijn bijdraagt aan het behoud en de exploitatie van het kerkgebouw.

Hoofdstuk 7 – Agatha Capel Kapel-Avezaath

7.1 Kerk en kern

De Agatha Capel neemt een bijzondere plaats in binnen Kapel-Avezaath. Door haar beperkte omvang en karakteristieke uitstraling is het kerkgebouw niet alleen geschikt voor erediensten, maar ook voor kleinschalige kerkelijke en maatschappelijke activiteiten.

De kracht van Kapel-Avezaath ligt in de ondernemende houding van de kern en de betrokkenheid van de dorpsbewoners. Er is een duidelijke bereidheid om nieuwe initiatieven te ontwikkelen en de maatschappelijke betekenis van het kerkgebouw verder te versterken, met oog voor de beschikbare vrijwilligerscapaciteit.

Voor de vervanging van de zware eikenhouten stoelen is een Crowd-fundingsactie opgezet en binnen enkele weken is er een substantieel bedrag toegezegd. Ook de plantjesmarkt wordt goed bezocht. Van de opbrengst gaat 50% naar de Agatha Capel en de andere 50% naar het kerkgebouw in Kerk Avezaath.

7.2 Kerkpaspoort

Onderdeel	Gegevens
Kerkgebouw	Agatha Capel
Plaats	Kapel-Avezaath
Monument	Rijksmonument
Hoofdfunctie	Erediensten
Medegebruik	Kerkelijke en maatschappelijke activiteiten
MJOP	Aanwezig

7.3 Exploitatie 2025

De exploitatie van de Agatha Capel sluit over 2025 af met een bescheiden positief resultaat. De inkomsten zijn goed gespreid over verhuur, subsidies en giften, waardoor geen sprake is van een sterke afhankelijkheid van één inkomstenbron.

Exploitatieoverzicht 2025

Baten	Bedrag	Lasten	Bedrag
Verhuur	€ 3.842	Energie en water	€ 1.876
RCE SIM-subsidie	€ 4.210	Verzekeringen	€ 2.639
Giften	€ 8.171	Onderhoud	€ 4.853
		Dotatie onderhoud	€ 4.995
		Overige lasten	€ –
Totaal	**€ 16.223**	**Totaal**	**€ 14.363**

Exploitatieresultaat 2025: € 1.860

Beoordeling

De exploitatie is gezond, maar biedt weinig ruimte voor tegenvallers. De spreiding van de inkomsten vormt een goede basis voor een duurzame exploitatie. Verdere versterking van de financiële positie vraagt vooral om een geleidelijke uitbreiding van inkomsten, passend bij de beschikbare vrijwilligerscapaciteit.

7.4 Analyse

Gebruik van het gebouw

De Agatha Capel wordt gebruikt voor erediensten en verschillende kleinschalige activiteiten. Door de omvang en uitstraling is het gebouw goed geschikt voor bijeenkomsten die passen bij het karakter van de kapel.

Vrijwilligers

Binnen de kern is een betrokken groep vrijwilligers actief. De beschikbare capaciteit is echter beperkt, waardoor uitbreiding van activiteiten zorgvuldig moet worden afgewogen.

Maatschappelijke betrokkenheid

De betrokkenheid bij de Agatha Capel is groot. De voorgenomen oprichting van een Stichting Vrienden van de Agatha Capel en de jaarlijkse evenementen laten zien dat de kern actief zoekt naar mogelijkheden om het behoud en gebruik van het kerkgebouw te ondersteunen.

Conclusie

De kracht van de Agatha Capel ligt in de ondernemende houding van de kern. De belangrijkste uitdaging is om nieuwe initiatieven in balans te houden met de beschikbare vrijwilligers- en bestuurscapaciteit.

7.5 Ontwikkelperspectief

De grootste ontwikkelkans voor de Agatha Capel ligt in het verder versterken van de maatschappelijke betekenis van het kerkgebouw, passend bij de schaal en draagkracht van de kern.

De voorgenomen oprichting van een **Stichting Vrienden van de Agatha Capel** kan hieraan bijdragen door de financiële basis te verbreden en de continuïteit van fondsenwerving en onderhoudsondersteuning te versterken.

7.6 Advies

1. **Ondersteun de oprichting van een Stichting Vrienden van de Agatha Capel.**
2. **Ontwikkel een meerjarige strategie voor fondsenwerving en donateurschap.**
3. **Breid maatschappelijke activiteiten stapsgewijs uit, passend bij de beschikbare vrijwilligerscapaciteit.**
4. **Evalueer jaarlijks de exploitatie en de voortgang van de ontwikkelstrategie.**

7.7 Kernbevinding

Sterke punten	Aandachtspunten
Ondernemende en betrokken kern	Beperkte vrijwilligers- en bestuurscapaciteit

Sterke punten	Aandachtspunten
Gezonde en gespreide exploitatie	Behoud van continuïteit bij groei van activiteiten
Actieve maatschappelijke inzet	Structurele borging van fondsenwerving
Veel potentie voor medegebruik	Langjarige onderhoudsopgave

Ontwikkelperspectief

De kracht van de Agatha Capel ligt in de ondernemende houding van de kern. De opgave voor de komende jaren is deze initiatiefkracht duurzaam te organiseren, zodat maatschappelijke betrokkenheid, fondsenwerving en beheer ook op langere termijn kunnen worden voortgezet.

Hoofdstuk 8 – Stefanuskerk Zoelen

8.1 Kerk en kern

De Stefanuskerk neemt een centrale plaats in binnen de Protestantse Gemeente Lingestreek. Door haar omvang, intensieve gebruik en brede inzet vervult het kerkgebouw een belangrijke kerkelijke en maatschappelijke functie.

De kracht van de Stefanuskerk ligt in de sterke organisatie van vrijwilligers en de langdurige betrokkenheid van de lokale gemeenschap. Juist die continuïteit vormt de basis voor het behoud en de verdere ontwikkeling van het kerkgebouw.

8.2 Kerkpaspoort

Onderdeel	Gegevens
Kerkgebouw	Stefanuskerk
Plaats	Zoelen
Monument	Rijksmonument
Eigendom	Protestantse Gemeente Lingestreek
Hoofdfunctie	Erediensten
Medegebruik	Kerkelijke en maatschappelijke activiteiten
MJOP	Aanwezig

8.3 Exploitatie 2025

De exploitatie van de Stefanuskerk sluit over 2025 af met een negatief resultaat. Deze cijfers geven echter geen volledig beeld van de financiële positie van het kerkgebouw. De Stefanuskerk wordt vaker voor erediensten gebruikt dan de andere kerkgebouwen binnen de Protestantse Gemeente Lingestreek en kent daardoor hogere exploitatiekosten. Daarnaast wordt een belangrijk deel van het monumentale onderhoud buiten de exploitatie van de gemeente georganiseerd.

Exploitatieoverzicht 2025

Baten	Bedrag	Lasten	Bedrag
Verhuur	€ 5.090	Energie en water	€ 10.212
RCE SIM-subsidie	€ –	Verzekeringen	€ 7.232
Giften	€ –	Onderhoud	€ 610
		Dotatie onderhoud	€ 1.890
		Overige lasten	€ 1.471
Totaal	**€ 5.090**	**Totaal**	**€ 21.415**

Exploitatieresultaat 2025: – € 16.325

Beoordeling

De exploitatie moet worden beoordeeld in samenhang met de **Stichting Onderhoud Stefanuskerk Zoelen**. Deze stichting ontvangt rechtstreeks de RCE SIM-subsidie en financiert vanuit de opbrengsten van de rommelmarkt en zolderverkopen een belangrijk deel van het monumentale onderhoud. Daardoor zijn zowel de subsidie-inkomsten als een deel van de onderhoudskosten niet zichtbaar in de gemeentelijke exploitatie.

Het exploitatieresultaat moet daarom worden bezien in samenhang met het intensieve gebruik van de Stefanuskerk voor erediensten én de structurele bijdrage van de stichting. Pas deze combinatie geeft een reëel beeld van de financiële positie van het kerkgebouw.

8.4 Analyse

Gebruik van het gebouw

De Stefanuskerk is het meest intensief gebruikte kerkgebouw van de Protestantse Gemeente Lingestreek. Naast de erediensten vinden er regelmatig kerkelijke en maatschappelijke activiteiten plaats. Het frequente gebruik onderstreept de centrale positie van de kerk binnen de gemeente.

Vrijwilligers

De Stefanuskerk beschikt over een goed georganiseerde en betrokken groep vrijwilligers. Zij dragen niet alleen zorg voor het gebruik en beheer van het kerkgebouw, maar zijn ook actief betrokken bij de rommelmarkt, zolderverkopen en andere activiteiten die bijdragen aan het behoud van de kerk.

Maatschappelijke betrokkenheid

De maatschappelijke betrokkenheid is groot en heeft zich vertaald in een duurzame organisatie rond de **Stichting Onderhoud Stefanuskerk Zoelen**. De combinatie van de stichting, de rommelmarkt en de inzet van vrijwilligers zorgt voor een brede basis onder het beheer en onderhoud van het kerkgebouw.

Conclusie

De kracht van de Stefanuskerk ligt in de sterke organisatie van vrijwilligers en de duurzame samenwerking tussen kerkelijke en maatschappelijke initiatieven. De belangrijkste uitdaging is deze organisatiekracht ook op langere termijn te behouden.

8.5 Ontwikkelperspectief

De grootste opgave voor de Stefanuskerk ligt niet in het uitbreiden van activiteiten, maar in het behouden van de sterke organisatie die het kerkgebouw al jarenlang draagt.

Daarbij ligt de nadruk op het beheersen van de structurele exploitatiekosten, het behouden van de vrijwilligersorganisatie en de samenwerking met de **Stichting Onderhoud Stefanuskerk Zoelen**. Tegelijkertijd vraagt de toekomst om het blijven ontwikkelen van nieuwe initiatieven die bijdragen aan de maatschappelijke betekenis, de betrokkenheid van inwoners en een duurzame financiële basis van het kerkgebouw.

8.6 Advies

1. **Beheers de structurele exploitatiekosten, met bijzondere aandacht voor energie en verzekeringen.**
2. **Versterk de samenwerking met de Stichting Onderhoud Stefanuskerk Zoelen en ondersteun nieuwe initiatieven die bijdragen aan het behoud van het kerkgebouw.**
3. **Onderzoek hoe nevenruimten doelmatiger kunnen worden benut, zonder de kerkelijke functie te beperken.**
4. **Investeer in opvolging, verjonging en ondersteuning van de vrijwilligersorganisatie.**

8.7 Kernbevinding

Sterke punten	Aandachtspunten
Centrale kerkelijke functie	Hoge structurele exploitatiekosten
Sterke vrijwilligersorganisatie	Beheersing van energie- en verzekeringskosten
Intensief gebruik van het kerkgebouw	Continuïteit van de vrijwilligersorganisatie
Duurzame samenwerking met de Stichting Onderhoud Stefanuskerk Zoelen	Blijven ontwikkelen van nieuwe initiatieven

Ontwikkelperspectief

De kracht van de Stefanuskerk ligt in de sterke organisatie en de brede betrokkenheid die het gebruik en het behoud van het kerkgebouw al jarenlang ondersteunen. De opgave voor de komende jaren is deze organisatiekracht te behouden én te vernieuwen, zodat ook toekomstige generaties kunnen blijven bijdragen aan de kerkelijke en maatschappelijke functie van de Stefanuskerk.

Hoofdstuk 9 – Draagkracht als fundament voor toekomstbestendige kerkgebouwen

9.1 Inleiding

In de voorgaande hoofdstukken zijn de vier kerkgebouwen afzonderlijk geanalyseerd. Daarbij is gekeken naar de exploitatie, het gebruik, de onderhoudslasten, de maatschappelijke betekenis en de inzet van vrijwilligers.

Per kerkgebouw is een ontwikkelperspectief beschreven dat aansluit bij de eigen situatie en de mogelijkheden binnen de betreffende kern.

Wanneer deze analyses in samenhang worden beschouwd, ontstaat een bredere conclusie. De toekomstbestendigheid van een kerkgebouw wordt niet uitsluitend bepaald door de financiële exploitatie, maar door de mate waarin financiële, organisatorische, maatschappelijke en kerkelijke draagkracht elkaar versterken.

Daarmee heeft het onderzoek zich ontwikkeld van een analyse van kerkgebouwen naar een analyse van de gemeenschappen die deze gebouwen dragen. Juist daarin ligt de belangrijkste uitkomst van dit onderzoek en het fundament voor toekomstbestendig gebouwenbeleid binnen de Protestantse Gemeente Lingestreek.

9.2 Vier kerkgebouwen, vier ontwikkelstrategieën

Hoewel de vier kerkgebouwen onderdeel uitmaken van één Protestantse Gemeente, beschikt ieder gebouw over een eigen karakter, maatschappelijke positie en ontwikkelperspectief. Dat vraagt niet om één uniforme oplossing, maar om maatwerk binnen een gezamenlijke visie.

Kerkgebouw	Grootste kracht	Ontwikkelstrategie
St. Catharinakerk – Asch	Financiële betrokkenheid van de dorpsgemeenschap	Versterken van de structurele financiële betrokkenheid via een Stichting Vrienden
St. Joriskerk – Erichem	Breed maatschappelijk draagvlak	Borgen van maatschappelijke betrokkenheid en structurele fondsenwerving
Agatha Capel – Kapel-Avezaath	Ondernemende en actieve kern	Versterken van initiatiefkracht en maatschappelijke betekenis
Stefanuskerk – Zoelen	Sterke organisatie en continuïteit	Behouden én vernieuwen van de organisatiekracht en beheersen van de structurele kosten

De verschillen tussen de kerkgebouwen vormen geen probleem, maar juist de kracht van de Protestantse Gemeente Lingestreek. Iedere kern beschikt over kwaliteiten die aansluiten bij de eigen geschiedenis, schaal en identiteit. Toekomstbestendig gebouwenbeleid vraagt daarom om maatwerk binnen een gezamenlijke beleidsvisie, met ruimte voor lokaal initiatief en eigen verantwoordelijkheid.

9.3 Financiële draagkracht

De exploitatieoverzichten laten zien dat de financiële positie van de vier kerkgebouwen aanzienlijk verschilt. Dat is verklaarbaar, omdat de gebouwen verschillen in omvang, gebruik, onderhoudsbehoefte en inkomstenbronnen.

Belangrijker is de constatering dat de exploitatiecijfers slechts een deel van de financiële werkelijkheid laten zien. De financiële draagkracht van een kerkgebouw wordt niet alleen bepaald door de begroting van de Protestantse Gemeente Lingestreek, maar ook door subsidies, vriendenstichtingen, lokale fondsenwerving, giften en maatschappelijke initiatieven.

De Stefanuskerk vormt hiervan een duidelijk voorbeeld. Een belangrijk deel van het monumentale onderhoud wordt uitgevoerd door de Stichting Onderhoud Stefanuskerk Zoelen. Daardoor worden zowel de onderhoudslasten als de RCE SIM-subsidie niet verwerkt in de gemeentelijke exploitatie. Ook in Erichem blijkt

dat maatschappelijke betrokkenheid rechtstreeks kan bijdragen aan een gezonde exploitatie, onder meer via de jaarlijkse bijdrage van Stichting Trekkertrek Erichem.

De financiële positie van een kerkgebouw kan daarom alleen zorgvuldig worden beoordeeld wanneer alle vormen van financiële ondersteuning in de analyse worden betrokken. Financiële draagkracht is daarmee meer dan het saldo van de exploitatierekening.

9.4 Organisatorische draagkracht

Naast financiële middelen blijkt de beschikbaarheid van vrijwilligers bepalend te zijn voor de toekomstbestendigheid van de kerkgebouwen. Vrijwilligers onderhouden de gebouwen, organiseren activiteiten, verzorgen fondsenwerving, ondersteunen de erediensten en vervullen bestuursfuncties binnen vriendenstichtingen en andere lokale organisaties. Hun inzet vertegenwoordigt een waarde die niet zichtbaar is op de exploitatierekening, maar die rechtstreeks bijdraagt aan de continuïteit van de kerkgebouwen.

Tegelijkertijd staat deze organisatorische draagkracht onder druk. De gemiddelde leeftijd van vrijwilligers stijgt en het vinden van nieuwe vrijwilligers en bestuursleden vraagt steeds meer inspanning. Bovendien blijkt in verschillende kernen dat dezelfde groep inwoners actief is binnen meerdere maatschappelijke organisaties.

Het onderzoek laat zien dat organisatorische draagkracht minstens zo belangrijk is als financiële draagkracht. Zonder voldoende vrijwilligers kunnen kerkgebouwen niet duurzaam worden beheerd, ongeacht hun financiële positie. Investeren in vrijwilligers, opvolging en bestuurlijke continuïteit is daarom een essentiële voorwaarde voor toekomstbestendig gebouwenbeleid.

9.5 Maatschappelijke betekenis

Het onderzoek laat zien dat de vier kerkgebouwen meer zijn dan plaatsen voor erediensten. Zij vervullen ieder op hun eigen wijze een maatschappelijke functie binnen de dorpsgemeenschappen. Kerkgebouwen bieden ruimte aan ontmoeting, culturele activiteiten en lokale initiatieven en dragen daarmee bij aan de leefbaarheid van de dorpen.

De invulling van deze maatschappelijke functie verschilt per kerkgebouw. In Erichem komt deze tot uiting in de brede betrokkenheid rond de jaarlijkse Trekkertrek. In Kapel-Avezaath ligt de nadruk op kleinschalige activiteiten en nieuwe initiatieven. In Zoelen dragen de rommelmarkt, de Stichting Onderhoud Stefanuskerk Zoelen en het intensieve gebruik van het kerkgebouw bij aan een duurzame verbinding met de dorpsgemeenschap. In Asch blijkt de maatschappelijke betrokkenheid uit de bereidheid van inwoners om financieel verantwoordelijkheid te nemen voor het behoud van de kerk.

Juist deze maatschappelijke verbondenheid vergroot de toekomstbestendigheid van de kerkgebouwen. Zij versterkt niet alleen het draagvlak voor behoud en onderhoud, maar draagt ook bij aan de bereidheid van inwoners om zich als vrijwilliger, donateur of initiatiefnemer aan het kerkgebouw te verbinden.

9.6 Kerkelijke draagkracht

De kerkgebouwen zijn in de eerste plaats plaatsen waar de gemeente samenkomt rondom Woord en Sacrament. Die kerkelijke functie vormt het uitgangspunt van het gebouwenbeleid en geeft betekenis aan het behoud en het gebruik van de kerkgebouwen.

Tegelijkertijd heeft de kerkelijke functie invloed op de exploitatie. Intensief gebruik van een kerkgebouw leidt tot hogere energie- en onderhoudskosten en een grotere belasting van het gebouw. Dat geldt in het bijzonder voor de Stefanuskerk, waar de centrale plaats binnen de Protestantse Gemeente Lingestreek samenhangt met een hogere gebruiksintensiteit.

De kerkelijke functie vertegenwoordigt daarmee een waarde die zich niet laat uitdrukken in financiële termen, maar wel bepalend is voor de toekomstbestendigheid van de kerkgebouwen. Goed gebouwenbeleid vraagt daarom steeds om een zorgvuldige afweging tussen kerkelijke functie, maatschappelijke betekenis en financiële haalbaarheid.

9.7 Maatwerk binnen een gezamenlijke visie

De analyse van de vier kerkgebouwen laat zien dat toekomstbestendig gebouwenbeleid niet begint bij de gebouwen zelf, maar bij de vraag welke draagkracht binnen iedere kern aanwezig is en hoe deze kan worden versterkt.

Die draagkracht kent verschillende vormen. Zij kan bestaan uit financiële betrokkenheid, een sterke vrijwilligersorganisatie, maatschappelijke verbondenheid, een actieve vriendenstichting of intensief kerkelijk gebruik. Geen van deze factoren is op zichzelf bepalend; juist de samenhang maakt een kerkgebouw toekomstbestendig.

Daarom vraagt goed gebouwenbeleid niet om een uniforme aanpak, maar om een gezamenlijke visie met ruimte voor maatwerk. De gezamenlijke visie geeft richting aan het beleid, terwijl de uitvoering aansluit bij de eigen kracht, mogelijkheden en identiteit van iedere kern.

Maatwerk betekent daarbij niet dat iedere kern haar eigen koers vaart. Het betekent dat alle kernen vanuit dezelfde bestuurlijke uitgangspunten werken, met ruimte voor een eigen invulling die past bij de lokale situatie.

Dit begint met een duidelijke communicatie vanuit de kerkenraad naar de kernen en omgekeerd. Het oprichten van een werkgroep communicatie kan hieraan bijdragen.

9.8 Samenvatting

De centrale conclusie van dit onderzoek is dat de toekomst van een kerkgebouw niet uitsluitend wordt bepaald door de exploitatie, maar door de gezamenlijke draagkracht van kerkelijke gemeente, vrijwilligers en samenleving.

De exploitatie vormt daarbij een belangrijk uitgangspunt, maar laat slechts een deel van de werkelijkheid zien. Even bepalend zijn de kerkelijke functie, de maatschappelijke betekenis, de inzet van vrijwilligers, de bijdrage van vriendenstichtingen, lokale fondsenwerving en de betrokkenheid van de dorpsgemeenschap.

Voor de Protestantse Gemeente Lingestreek betekent dit dat toekomstbestendig gebouwenbeleid meer vraagt dan het beheren van vier monumentale kerkgebouwen. Het vraagt om het versterken van de draagkracht waarop deze gebouwen kunnen blijven voortbestaan, met ruimte voor maatwerk binnen een gezamenlijke beleidsvisie.

Deze conclusie vormt het uitgangspunt voor de aanbevelingen en de uitvoering in de volgende hoofdstukken.

Hoofdstuk 10 – Conclusies en aanbevelingen

10.1 Inleiding

De analyses van de vier kerkgebouwen leiden tot een aantal overkoepelende conclusies. Deze conclusies vormen de basis voor de aanbevelingen in dit hoofdstuk en geven richting aan het toekomstige gebouwenbeleid van de Protestantse Gemeente Lingestreek.

Het onderzoek laat zien dat de toekomstbestendigheid van een kerkgebouw niet door één factor wordt bepaald. Financiële positie, vrijwilligers, maatschappelijke betrokkenheid en kerkelijke functie vormen samen de draagkracht waarop het behoud en het gebruik van de kerkgebouwen rusten.

De aanbevelingen zijn daarom niet gericht op één uniforme oplossing, maar op het versterken van de draagkracht van ieder kerkgebouw binnen een gezamenlijke beleidsvisie. Daarbij is steeds gezocht naar maatregelen die aansluiten bij de eigen situatie en mogelijkheden van de afzonderlijke kernen.

10.2 Conclusie 1 – Maatwerk is noodzakelijk

Conclusie

Het onderzoek laat zien dat de vier kerkgebouwen ieder een eigen karakter, functie en ontwikkelperspectief hebben. De verschillen in exploitatie, gebruik, maatschappelijke betrokkenheid en vrijwilligerscapaciteit zijn zodanig groot dat één uniforme aanpak geen recht doet aan de situatie van de afzonderlijke kerkgebouwen.

De toekomstbestendigheid van de gebouwenportefeuille vraagt daarom om maatwerk. Niet ieder kerkgebouw heeft dezelfde ondersteuning of ontwikkelstrategie nodig. De kracht van de Protestantse Gemeente Lingestreek ligt juist in de verscheidenheid van de kernen en de verschillende vormen van draagkracht die daar aanwezig zijn.

Betekenis voor de kerkenraad

De kerkenraad doet er goed aan om één gezamenlijke beleidslijn vast te stellen voor de gebouwenportefeuille, met ruimte voor een eigen uitwerking per kerkgebouw. Daarbij verdient het aanbeveling de voortgang jaarlijks per kerkgebouw te beoordelen, waarbij niet alleen de financiële resultaten, maar ook de organisatorische, maatschappelijke en kerkelijke draagkracht worden betrokken.

10.3 Conclusie 2 – Draagkracht is belangrijker dan de exploitatie alleen

Conclusie

Uit het onderzoek blijkt dat de exploitatie van een kerkgebouw slechts een deel van de werkelijkheid laat zien. De toekomstbestendigheid van een kerkgebouw wordt niet alleen bepaald door de financiële resultaten, maar ook door de inzet van vrijwilligers, maatschappelijke betrokkenheid, kerkelijk gebruik, vriendenstichtingen en lokale fondsenwerving.

De vier onderzochte kerkgebouwen laten zien dat financiële draagkracht verschillende vormen kan aannemen. Zo dragen vriendenstichtingen, maatschappelijke initiatieven en lokale betrokkenheid in belangrijke mate bij aan het behoud en de exploitatie van de kerkgebouwen. Een beoordeling die uitsluitend is gebaseerd op de exploitatierekening doet daarom geen recht aan de werkelijke positie van een kerkgebouw.

Betekenis voor de kerkenraad

Bij toekomstige besluiten over de gebouwenportefeuille is het raadzaam om kerkgebouwen integraal te beoordelen. Naast de financiële exploitatie verdienen ook de organisatorische, maatschappelijke en kerkelijke draagkracht een vaste plaats in de besluitvorming. Alleen een integrale beoordeling geeft een betrouwbaar beeld van de toekomstbestendigheid van een kerkgebouw.

10.4 Conclusie 3 – Vrijwilligers en bestuurlijke continuïteit bepalen de toekomst

Conclusie

Uit het onderzoek blijkt dat de toekomstbestendigheid van de kerkgebouwen in belangrijke mate afhankelijk is van de inzet van vrijwilligers. Zij verzorgen het beheer van de kerkgebouwen, ondersteunen de erediensten, organiseren activiteiten, dragen bij aan fondsenwerving en vervullen bestuurlijke taken binnen de gemeente en de verschillende stichtingen.

Tegelijkertijd staat deze organisatiekracht onder druk. De gemiddelde leeftijd van vrijwilligers neemt toe en het vinden van nieuwe vrijwilligers en bestuursleden wordt steeds lastiger. In meerdere kernen is bovendien zichtbaar dat dezelfde groep mensen actief is binnen verschillende maatschappelijke organisaties. De continuïteit van deze inzet verdient daarom blijvende aandacht.

Betekenis voor de kerkenraad

Het behoud van vrijwilligers en het tijdig zorgen voor opvolging vragen om een structurele plaats binnen het beleid van de kerkenraad. Investeren in nieuwe vrijwilligers, het begeleiden van toekomstige bestuursleden en het overdragen van kennis zijn geen incidentele activiteiten, maar noodzakelijke voorwaarden voor een toekomstbestendige gebouwenportefeuille.

10.5 Conclusie 4 – Maatschappelijke betrokkenheid versterkt de continuïteit

Conclusie

Het onderzoek laat zien dat kerkgebouwen een betekenis hebben die verder reikt dan hun kerkelijke functie. In alle vier de kernen blijkt sprake te zijn van maatschappelijke betrokkenheid, zij het in verschillende vormen. Die betrokkenheid komt tot uiting in vrijwilligerswerk, lokale fondsenwerving, vriendenstichtingen, maatschappelijke activiteiten en de bereidheid van inwoners om verantwoordelijkheid te nemen voor het behoud van de kerkgebouwen.

Deze maatschappelijke verbondenheid vergroot niet alleen het draagvlak voor de kerkgebouwen, maar draagt ook bij aan hun financiële en organisatorische continuïteit. Juist de combinatie van kerkelijke en maatschappelijke betrokkenheid maakt de gebouwen toekomstbestendig.

Betekenis voor de kerkenraad

De kerkenraad doet er goed aan ruimte te blijven bieden aan lokale initiatieven en samenwerking met maatschappelijke organisaties te stimuleren. Waar inwoners zich mede verantwoordelijk voelen voor het kerkgebouw, ontstaat een breder draagvlak voor behoud, gebruik en toekomstige ontwikkeling.

10.6 Conclusie 5 – Lokale organisatiekracht versterkt de toekomstbestendigheid

Conclusie

Het onderzoek laat zien dat duurzame oplossingen vooral ontstaan wanneer lokale betrokkenheid wordt georganiseerd. Vriendenstichtingen, lokale fondsenwerving, maatschappelijke initiatieven en samenwerking met dorpsorganisaties dragen niet alleen bij aan de financiering van de kerkgebouwen, maar versterken ook de verbondenheid van inwoners met hun kerk.

De onderzochte kerkgebouwen laten zien dat iedere kern hierin een eigen ontwikkelrichting heeft. Juist die verschillen vormen de kracht van de Protestantse Gemeente Lingestreek. Door lokale initiatieven te ondersteunen en waar nodig nieuwe vormen van samenwerking te stimuleren, kan de draagkracht van de afzonderlijke kerkgebouwen verder worden versterkt.

Betekenis voor de kerkenraad

De kerkenraad doet er goed aan ruimte te bieden aan lokaal initiatief en de verdere ontwikkeling van vriendenstichtingen en andere samenwerkingsvormen actief te ondersteunen. Daarbij past een faciliterende rol, waarin de kerkenraad kaders stelt, initiatieven stimuleert en de verbinding bewaakt tussen de plaatselijke kernen en de Protestantse Gemeente Lingestreek als geheel.

10.7 Aanbevelingen

Op basis van het onderzoek worden de volgende aanbevelingen gedaan aan de kerkenraad van de Protestantse Gemeente Lingestreek.

Aanbeveling 1 – Ontwikkel maatwerk binnen een gezamenlijke beleidsvisie

Stel een gezamenlijk beleidskader vast voor de gebouwenportefeuille, met ruimte voor een eigen ontwikkelrichting per kerkgebouw. Houd daarbij rekening met de verschillen in functie, draagkracht en lokale betrokkenheid.

Aanbeveling 2 – Beoordeel kerkgebouwen integraal

Baseer toekomstige besluiten niet uitsluitend op de financiële exploitatie, maar betrek ook de organisatorische, maatschappelijke en kerkelijke draagkracht bij de afweging.

Aanbeveling 3 – Investeer in vrijwilligers en bestuurlijke continuïteit

Ontwikkel een structurele aanpak voor het werven, begeleiden en behouden van vrijwilligers en besteed daarbij nadrukkelijk aandacht aan opvolging, kennisoverdracht en bestuurlijke continuïteit.

Aanbeveling 4 – Stimuleer maatschappelijke betrokkenheid

Blijf ruimte bieden aan maatschappelijke activiteiten en lokale initiatieven die bijdragen aan de verbinding tussen kerk en samenleving en het draagvlak voor de kerkgebouwen versterken.

Aanbeveling 5 – Ondersteun lokale organisatiekracht

Ondersteun de verdere ontwikkeling van vriendenstichtingen, lokale fondsenwerving en andere samenwerkingsvormen die bijdragen aan het behoud en de exploitatie van de kerkgebouwen.

Aanbeveling 6 – Evalueer jaarlijks de ontwikkeling van de gebouwenportefeuille

Voer jaarlijks een integrale evaluatie uit van de vier kerkgebouwen. Beoordeel daarbij niet alleen de financiële resultaten, maar ook de ontwikkeling van de organisatorische, maatschappelijke en kerkelijke draagkracht, zodat tijdig kan worden bijgestuurd wanneer ontwikkelingen daarom vragen.

Hoofdstuk 11 – Uitvoering en borging

11.1 Inleiding

Met de conclusies en aanbevelingen uit dit rapport beschikt de Protestantse Gemeente Lingestreek over een helder afwegingskader voor het toekomstige gebouwenbeleid. De meerwaarde van dit onderzoek ligt echter niet in het rapport zelf, maar in de wijze waarop de aanbevelingen de komende jaren worden uitgevoerd en geborgd.

De uitvoering vraagt niet om een reeks afzonderlijke projecten, maar om een planmatige aanpak waarin onderhoud, exploitatie, vrijwilligers, maatschappelijke betrokkenheid en kerkelijk gebruik in samenhang

worden gevolgd. Daarbij is het van belang regelmatig te evalueren of de gekozen koers nog aansluit bij de ontwikkelingen binnen de gemeente en de afzonderlijke kernen.

Dit hoofdstuk beschrijft de belangrijkste uitgangspunten voor de uitvoering van de aanbevelingen en geeft richting aan de wijze waarop de kerkenraad het gebouwenbeleid de komende jaren kan vormgeven.

11.2 Uitgangspunten

Bij de uitvoering van de aanbevelingen uit dit rapport zijn de volgende uitgangspunten richtinggevend.

De kerkelijke functie blijft leidend

De kerkgebouwen zijn in de eerste plaats plaatsen waar de gemeente samenkomt rondom Woord en Sacrament. Alle keuzes met betrekking tot beheer, gebruik en exploitatie dienen deze kerkelijke functie te ondersteunen.

Maatwerk binnen een gezamenlijke beleidsvisie

Hoewel de vier kerkgebouwen onderdeel uitmaken van één Protestantse Gemeente, verschillen zij in functie, gebruik, exploitatie en maatschappelijke betekenis. Dat vraagt om maatwerk per kerkgebouw binnen een gezamenlijk beleidskader.

Draagkracht als afwegingskader

Besluiten over de kerkgebouwen dienen niet uitsluitend te worden gebaseerd op de financiële exploitatie. Ook de organisatorische, maatschappelijke en kerkelijke draagkracht maken onderdeel uit van een zorgvuldige afweging.

Ruimte voor lokaal initiatief

Lokale initiatieven, vriendenstichtingen en maatschappelijke samenwerking leveren een belangrijke bijdrage aan het behoud en het gebruik van de kerkgebouwen. De kerkenraad doet er goed aan deze initiatieven te ondersteunen en ruimte te bieden voor eigen verantwoordelijkheid binnen de afgesproken beleidskaders.

Rentmeesterschap vraagt om een langetermijnvisie

Besluiten over kerkgebouwen hebben vaak gevolgen voor meerdere generaties. Daarom verdienen keuzes die bijdragen aan duurzame instandhouding, verantwoord beheer en continuïteit de voorkeur boven oplossingen die uitsluitend zijn gericht op de korte termijn.

11.3 Fasering van de uitvoering

De aanbevelingen uit dit rapport kunnen niet gelijktijdig worden uitgevoerd. Een gefaseerde aanpak biedt ruimte om prioriteiten te stellen, draagvlak te behouden en de beschikbare capaciteit doelmatig in te zetten.

Korte termijn (0–1 jaar)

- Stel het gebouwenbeleid vast op basis van de conclusies en aanbevelingen uit dit rapport.
- Benoem per kerkgebouw een ontwikkelrichting en leg deze bestuurlijk vast.
- Ondersteun de verdere ontwikkeling van vriendenstichtingen en andere lokale initiatieven.
- Breng de actuele stand van zaken van vrijwilligers, bestuur en onderhoud per kerkgebouw in beeld.

Middellange termijn (1–3 jaar)

- Werk de ontwikkelrichtingen per kerkgebouw verder uit.

- Versterk de samenwerking met lokale organisaties en maatschappelijke partners.
- Voer maatregelen uit die bijdragen aan een gezonde exploitatie en een doelmatig gebruik van de kerkgebouwen.
- Investeer in de werving, begeleiding en opvolging van vrijwilligers en bestuursleden.

Lange termijn (3–5 jaar)

- Evalueer de ontwikkeling van de gebouwenportefeuille als geheel.
- Actualiseer het gebouwenbeleid op basis van nieuwe ontwikkelingen binnen de gemeente en de afzonderlijke kernen.
- Borg de samenwerking met lokale initiatieven en vriendenstichtingen.
- Houd de meerjarenonderhoudsplannen en de financiële uitgangspunten actueel, zodat tijdig kan worden ingespeeld op toekomstige ontwikkelingen.

11.4 Rollen en verantwoordelijkheden

De uitvoering van de aanbevelingen uit dit rapport vraagt om een duidelijke verdeling van rollen en verantwoordelijkheden. Daarbij blijft de kerkenraad eindverantwoordelijk voor de gebouwenportefeuille, terwijl de voorbereiding en uitvoering zoveel mogelijk plaatsvinden binnen de daarvoor aangewezen organen en lokale kernen.

Kerkenraad

- Stelt het gebouwenbeleid en de beleidskaders vast.
- Neemt besluiten over investeringen en strategische ontwikkelingen.
- Evalueert jaarlijks de voortgang van het gebouwenbeleid.

College van Kerkrentmeesters

- Is verantwoordelijk voor de uitvoering van het gebouwenbeleid.
- Bewaakt de exploitatie, het onderhoud en de meerjarenonderhoudsplannen.
- Adviseert de kerkenraad over investeringen en financiële ontwikkelingen.

Plaatselijke commissies, vrijwilligers en vriendenstichtingen

- Geven uitvoering aan lokale initiatieven.
- Organiseren activiteiten en fondsenwerving.
- Signaleren ontwikkelingen en kansen binnen de eigen kern.
- Onderhouden de verbinding met het College van Kerkrentmeesters.

Samenwerking

Een goede samenwerking tussen de kerkenraad, het College van Kerkrentmeesters, de plaatselijke commissies, vrijwilligers en vriendenstichtingen is een belangrijke voorwaarde voor een succesvolle uitvoering van het gebouwenbeleid. Heldere communicatie, wederzijds vertrouwen en regelmatige afstemming dragen bij aan een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het behoud en de ontwikkeling van de kerkgebouwen.

11.5 Evaluatie en monitoring

Toekomstbestendig gebouwenbeleid vraagt om regelmatige evaluatie. Ontwikkelingen binnen de gemeente, de afzonderlijke kernen en de samenleving kunnen ertoe leiden dat beleidskeuzes moeten worden aangepast. Daarom verdient het aanbeveling de voortgang van het gebouwenbeleid jaarlijks te bespreken.

Bij deze evaluatie is het van belang niet uitsluitend naar de financiële resultaten te kijken, maar ook naar de ontwikkeling van de **financiële, organisatorische, maatschappelijke en kerkelijke draagkracht** van de afzonderlijke kerkgebouwen.

De jaarlijkse evaluatie kan plaatsvinden aan de hand van de volgende aandachtspunten:

- ontwikkeling van de financiële exploitatie;
- voortgang van de meerjarenonderhoudsplannen;
- beschikbaarheid van vrijwilligers en bestuursleden;
- ontwikkeling van maatschappelijke betrokkenheid en lokale initiatieven;
- voortgang van vriendenstichtingen en andere samenwerkingsvormen;
- gebruik van de kerkgebouwen voor kerkelijke en maatschappelijke activiteiten.

Een jaarlijkse evaluatie biedt de mogelijkheid om ontwikkelingen tijdig te signaleren, ervaringen te benutten en het gebouwenbeleid waar nodig bij te stellen. Daarmee blijft het beleid niet alleen actueel, maar ook passend bij de ontwikkeling van de Protestantse Gemeente Lingestreek en haar vier kernen.

11.6 Slotbeschouwing

Met dit onderzoek beschikt de Protestantse Gemeente Lingestreek over een samenhangend afwegingskader voor het toekomstige gebouwenbeleid. De analyses laten zien dat de vier kerkgebouwen ieder een eigen identiteit, functie en ontwikkelperspectief hebben. Juist die verscheidenheid vraagt om maatwerk binnen een gezamenlijke beleidsvisie.

De toekomst van de kerkgebouwen wordt niet uitsluitend bepaald door de financiële exploitatie. Minstens zo belangrijk zijn de inzet van vrijwilligers, de maatschappelijke betrokkenheid, de kerkelijke functie en de verbondenheid van de plaatselijke kernen met hun kerkgebouw. Deze vormen van draagkracht bepalen gezamenlijk de mogelijkheden om de kerkgebouwen ook op langere termijn te behouden en te gebruiken.

De aanbevelingen in dit rapport zijn daarom niet gericht op het behouden van gebouwen als doel op zich, maar op het versterken van de gemeenschappen die deze gebouwen dragen. Waar financiële, organisatorische, maatschappelijke en kerkelijke draagkracht elkaar versterken, ontstaat een stevige basis voor toekomstbestendig gebouwenbeleid.

Het is uiteindelijk aan de kerkenraad om, samen met het College van Kerkrentmeesters, de plaatselijke commissies, vrijwilligers en de verschillende vriendenstichtingen, deze uitgangspunten te vertalen naar de dagelijkse praktijk. Wanneer dat gebeurt, kunnen de kerkgebouwen ook in de toekomst plaatsen blijven waar geloof, ontmoeting en maatschappelijke betrokkenheid samenkomen.

Asch, juli 2026

R. van den Broek Advies

Advies en procesbegeleiding voor kerkelijke gemeenten

R. van den Broek

ADVIES

Advies bij complexe bestuurlijke vraagstukken

- Roelof van den Broek
- 06 53 14 86 32
- email@roelofvandenbroek.nl
- roelofvandenbroekadvies.nl